

RAPPORT FRA KONFERENCE FOR KRISTNE OG MUSLIMSKE LEDERE I DANMARK 2017

11. NOVEMBER 2017
MINHAJ UL QURAN MOSKÉEN



KRISTENT-MUSLIMSK
SAMTALEFORUM



**RAPPORT FRA KONFERENCE FOR
KRISTNE OG MUSLIMSKE LEDERE
I DANMARK 2017**

11. NOVEMBER 2017

RAPPORT FRA KONFERENCE FOR KRISTNE OG MUSLIMSKE LEDERE I DANMARK 2017

Religion og Digital Dannelse

11. november 2017

INDHOLD

Forord	4
Deltagerliste	5
Program for konferencen	7
Velkomst	8
Ved Urfan Zahoor Ahmed	
 Åbning af konferencen	 9
Ved Anders Gadegaard	
 Velkomst ved formandsskabet for KMS	 11
Oplæg om islam og kristendom i medierne	12
Ved Preben Brock Jacobsen	
 Paneldebat om digitale medier	 19
Ved Mogens S. Mogensen	19
Ved Faheem Hussain	22
Ved Lars Møllerup-Degn	23
 Dialog efter debatten	 25
Opsamling på konferencen	30
Ved Niels Valdemar Vinding og Henrik Abdulhamid Sørensen	
 Læsning af biblen	 31
Ved Mia Rahr Jacobsen	
 Recitation af koranen	 32
Ved Hussain Amiri	
 KMS-styregruppen 2017	 33
 Basis for kristent-muslimsk samtaleforum	 34

FORORD



KÅRE SCHELDE BUSK

Generalsekretær i Folkekirke & Religionsmøde

Den 11. november 2017 var 40 kristne og muslimske ledere samlet til konference i Minhaj ul Qurans moské på Bispevej i Københavns nordvestkvarter. 40 personer havde således sat hinanden stævne til noget så gammeldags som en hel dags offline samvær og samtale om en fælles udfordring; nemlig *Religion og digital dannelse*.

Der er god grund til at antage, at hverken Jesus eller Muhammed bekymrede sig synderligt meget om online tilstedeværelse, Facebook, Twitter, Googles algoritmer, 'færdselsregler' på internettet eller ekkokamre. Men de fænomener vakte genklang hos både kristne og muslimer og blev ledetråde for dagens debatter og samtaler. Samtidig blev det tydeligt, at de fleste af os stadig er novicer og famlende i forhold til, hvordan vi som trossamfund skal bruge disse nye kommunikationsformer. Til gengæld opstod der bred enighed om, at digital dannelse også er centralt at forholde sig til som religiøse ledere - ikke mindst for at bekæmpe radikaliserede tolkninger og for de nye generationers skyld.

I det følgende kan du få indblik i konferencens oplæg og debatter samt en kort status over arbejdet i Kristent-Muslimsk Samtaleforum.

"Konference for kristne og muslimske ledere i Danmark 2017" blev planlagt og gennemført af styregruppen for Kristent-Muslimsk Samtaleforum, som blev nedsat på sidste års konference. Se sammensætningen af styregruppen på side 33. Der skal lyde en stor takt til Minhaj ul Quran for at være vært for årets konference. Ligeledes skal der lyde en stor tak til de organisationer og stiftere, der har ydet økonomisk støtte og dermed gjort afholdelse af konferencen og arbejdet i Kristent-Muslimsk Samtaleforum 2017 muligt. Tak til Mission Afrika, Dansk Muslimske Union, Danmission, Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse, Den Katolske Kirke i Danmark samt følgende stiftere i folkekirken: Fyen, Haderslev, København, Lolland-Falster, Ribe og Viborg. Folkekirke & Religionsmøde varetager sekretariatsarbejdet for Kristent-Muslimsk Samtaleforum.

God læselyst!



DELTAGERLISTE

KRISTNE DELTAGERE

Peter Fischer-Møller	Roskilde Stift, biskop
Peter Skov-Jakobsen	Københavns Stift, biskop
Anders Gadegaard	Københavns Stiftsråd, stiftsrådsmedlem/domprovst
Steffen Nørregaard	Viborg Stiftsråd, stiftsudvalgsmedlem, bestyrelsesmedlem i Folkekirke & Religionsmøde
Anni Bøge Jørgensen	Formand for Roskilde Stifts Udvalg for Økumeni, religionsmøde og mission/Global Kristendom
Susan Rasmussen	Lolland-Falsters Stiftsråd, stiftsrådsmedlem
Anne-Sophie Olander	Roskilde Stiftsråd, stiftsrådsmedlem/domprovst
Birger Nygaard	Mellemkirkeligt Råd, sekretariatsleder
Jørgen Anker Jørgensen	Grundtvigsk Forum, næstformand
Jørgen Skov Sørensen	Danmission, generalsekretær
Thyra Smidt	Mødestedet Vesterbro, daglig leder, bestyrelsesmedlem i Folkekirke & Religionsmøde
Ellen Gylling	Mødested Amager, sogne- og indvandrerpæst
Jørgen Degn Bjerrum	Folkekirke & Religionsmøde, provst, formand for KMS-styregruppen
Mia Rahr Jacobsen	Folkekirke & Religionsmøde, sognepræst, medlem af KMS-styregruppen
Dorte Hedegaard	Folkekirke & Religionsmøde, sognepræst, medlem af KMS-styregruppen, bestyrelsesmedl. i Folkekirke & Religionsmøde
Annette B. Bennedsgaard	Folkekirke & Religionsmøde, provst, formand for Folkekirke og Religionsmøde
René Høeg	Folkekirke & Religionsmøde, sognepræst, bestyrelsesmedlem i Folkekirke & Religionsmøde
Kurt Christensen	Menighedsfakultetet, professor
Mads Christoffersen	Danske Kirkers Råd, generalsekretær
Jørgen Thaarup	Danske Kirkers Råd/Frikirkeforum, medlem af KMS-styregruppen
Pawel Ben	Danske Kirkers Råd/Den Katolske Kirke, underviser i filosofi

MUSLIMSKE DELTAGERE

Urfan Ahmed	Minhaj ul Quran, formand
Hussain Amiri	Imam Ali Moske, imam
Ahmet Deniz	Dansk Muslimske Union, bestyrelsesmedlem
Mustafa Gezen	Dialog Forum, formand
Faheem Hussain	CEDAR, formand
Sengül Inekci	Dialog Forum, næstformand
Gülsüm Kilic	Dialog Forum
Seyfullah Korkmaz	Dansk Muslimske Union, bestyrelsesmedlem
Zeki Köse	Muslimernes Fællesråd, medlem af KMS-styregruppen
Cömert Küçükakin	Dialog Forum, bestyrelsesmedlem, medlem af KMS-styregruppen
Abdulrahim Kurtishi	Den Muslimske Verdensliga, imam
Katja Machon Madsen	Imam Ali Islamisk Center, næstformand for KMS-styregruppen
Line Mansour	Imam Ali Islamisk Center
Huzeyfe Öztoprak	Dansk Muslimske Union, bestyrelsesmedlem
Abdul Wahid Pedersen	Muslimernes Fællesråd, formand
Ahmet Polat	Horsens Yunus Emre Moskeen
Abdurrazak Sarikaya	Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse, teolog, medlem af KMS-styregruppen
Henrik Abdulhamid Sørensen	Dansk Muslimske Union, generalsekretær, medlem af KMS-styregruppen
Üzeyir Yüksel	Dialog Forum

ANDRE DELTAGERE

Preben Brock Jacobsen	Oplægsholder, forfatter og tidl. gymnasielærer
Mogens S. Mogensen	Panel deltager
Faheem Hussain	Panel deltager
Lars Møllerup Degn	Panel deltager
Bent Dahl Jensen	Journalist, Netavisen Sameksistens.dk
Niels Valdemar Vinding	Ex-officio Folkekirke og Religionsmøde, facilitator for Kristent-Muslimsk Samtaleforum
Ane Kirstine Brandt	Ex-officio Folkekirke og Religionsmøde, religions-teologisk konsulent
Ida Louise Nielsen	Ex-officio Folkekirke og Religionsmøde, kommunikationsmedarbejder
Marie Skov	Ex-officio Folkekirke og Religionsmøde, kommunikationsmedarbejder

PROGRAM FOR KONFERENCEN

Lørdag den 11. november 2017, 9.30-16.30

VELKOMST OG ÅBNING AF KONFERENCEN v. formand, Minhaj ul-Quran, Urfan Zahoor Ahmed og domprovst i København Anders Gadegaard

RECITATION/LÆSNING AF KORANEN OG BIBELN v. Hussein Amiri, Imam Ali Moske, og gadepræst Mia Rahr Jacobsen

VELKOMST OG INTRODUKTION TIL KONFERENCEN v. formandsskabet for Kristent-Muslimsk Samtaleforum Jørgen Degn Bjerrum og Katja Machon Madsen

ISLAM OG KRISTENDOM I MEDIERNE v. forfatter og tidl. gymnasielærer Preben Brock Jacobsen

ØVELSER OG DIALOG OM ISLAM OG KRISTENDOM I MEDIERNE med udgangspunkt i Preben Brock Jacobsens oplæg og undervisningsmateriale

BØN OG ANDAGT

PANELDISKUSSION OM "RELIGION OG DIGITAL DANNEELSE" I panelet indgår:
Faheem Hussain, cand.merc. (dat.), formand for Center for Dansk-Muslimske Relationer
Lars Møllerup-Degn, landsleder og dialogsekretær, Areopagos
Mogens S. Mogensen, ph.d., interreligiøs konsulent, mogenssmogensen.wordpress.com

"RAPPORT FRA STYREGRUPPEN OM FREMTIDENS KMS" v. Henrik Abdulhamid Sørensen og Niels Valdemar Vinding

VALG AF NY STYREGRUPPE FOR KMS

AFSLUTNING

VELKOMST



URFAN ZAHOOOR AHMED

Minhaj ul Quran, Formand

Urfan Zahoor Ahmed indledte dagen med at byde velkommen til Minhaj ul-Quran, og han betegnede, at han så frem til dialog om digital dannelse. Han håbede, at de fremmødte ville få en god dag og tage berigede fra konferencen – og ikke mindst også arbejde på nogle ting frem til næste konference.



ÅBNING AF KONFERENCEN



ANDERS GADEGAARD

Domprovst København

Følgende tekst er et referat af Anders Gadegaards åbningstale. Gengivet af udgiver.

Tak fordi I hos Minhaj ul-Quran vil være værter. Jeg synes, det er meget velvalgt "Religion og digital dannelse". Der er ingen tvivl om, at behovet for samtale, samarbejde og sammenhold mellem kristne og muslimer ikke er blevet mindre siden Minhaj ul-Quran blev stiftet i 1981 dvs. på de 35 år, der er gået. Derfor er denne konference nøjagtigt ligeså vigtig som de tidligere i forsøget på at fremme samtale, samarbejde og sammenhold. Der er dette emne vigtigt set fra mange trossamfunds sider – både muslimske og kristne her i Danmark. Vi er stadig rene novicer i måden, vi som trossamfund forholder os til den digitale verden på. De unge og unge voksne har aldrig kendt en verden uden internettet, mens det for mig stadig er noget, jeg øver mig på. For 19 ud af 20 trossamfund er den digitale udfordring stadig kolossal. Potentialet og mulighederne udnyttes slet ikke af os. Og af samme grund er kontakten til vores unge voksne alt for sporadisk, fordi de unge primært kommunikerer gennem sociale medier.

Det er den ene side af udfordringen: At vi bliver uddannet til at optimere brugen af den digitale verden i vores religiøse fællesskaber. Den anden side, den negative side handler om misbruget. I onsdags udtalte den katolske pave Frans sig imod afhængigheden af mobiltelefonen. Vi kan nok blive enige om, at den skal lægges væk under gudstjenesten, men værre er det, når vi ikke længe kan være sammen, uden at man hver femte minut lige skal ned i lommen og hive den op og se, om der er tikket et eller andet ind på Facebook eller Twitter, som man absolut skal se i stedet for at forholde sig til naboen eller det fællesskab, man er en del af. Det er blevet en automatreaktion at gribe ned efter mobiltelefonen i stedet for at forholde sig til det, der sker lige rundt om os. Så der er brug for en dannelse omkring brugen af de sociale medier. Eller endnu værre når tilstedeværelsen på de sociale medier kommer til at erstatte det fysiske samvær, som vi nyder her i dag. Der er mange, der sidder isoleret derhjemme og kommunikerer med hele verden, men de gør det uden anden kontakt end gennem internettet. Her er der tale om, at de unge er uddannede til at deltage i den digitale verden, men spørgsmålet er, om de er dannede til at bruge det på den rigtige måde?





Som med det meste andet, bl.a. også religion, så er der tale om både brug og misbrug. Og her er det vigtigt at huske på, at misbrug skal bekæmpes, men det betyder jo ikke, at man skal holde op med at bruge det. Det skal tværtimod fremmes at bruge det på den rigtige måde. Jeg er stødt på bogen "Digital World War", som er kommet på Yale University Press. Bogen er dybt interessant. Den beskriver netop både misbrug og den gode brug af sociale medier. Internettet rummer fantastiske muligheder. Forfatteren siger, at information på nettet er et af de stærkeste våben for både krig og fred, der eksisterer. Når ekstreme islamister fejrer henrettelsen på film, og udgiver det på Youtube, så hele verden kan se det, så er det grufuldt. Hvordan skal man reagere? Man kan fx reagere ved at lave modfilm.

En modfilm kan fx være, når en ung, muslimsk mand i Mellemøsten laver en 70 sekunders video med sin mobiltelefon på sit værelse og uploader den på Youtube, hvor han viser sit hipsterliv, og taler om, at han ønsker fred og forsoning som et modtræk til ekstremisternes vold. Han tror på, at verden bliver bedre end den, hans fædre er i gang med at overgive til ham. Det er en bestemt film, der tales om i bogen. Denne lille film er blevet vist 14 mio. gange, og kopieret og efterlignet i Jordan og mange andre steder i Mellemøsten. Unge lavede bl.a. en festival i Fez i Marokko, hvor man kun måtte lave film, der varede et minut. Formålet var at lave film, der handler om fred, forsoning og håb. Det blev en kæmpe succes. Det var en lille bevægelse fra Sydarabien, der organiserede festivalen. De opfatter sig selv som en græsrodsbevægelse mod jihadister og khalifat-elskere. Fra deres lille kontor overvåger de 24 timer i døgnet militante terroristgrupper i Mellemøsten via internettet. Deres valgsprog er: Udrust enhver med en mobiltelefon, så de med den kan tage del i bevægelsen og sikre en bedre verden i fremtiden. Se det er jo en helt anden brug af mobiltelefonen, end den pave Frans er imod. Her er de sociale medier edutainment, altså en blanding af "education" og "entertainment". Hvor dannelsen og uddannelsen bliver sjov, fordi man samtidigt bevæger sig rundt i hele verdenen på nettet. Uddannelse, dannelse og underholdning på samme tid. Edutainment. Ikke dårligt. Her mener jeg, vi har masser at lære, som vi sammen som trossamfund kan gøre meget bedre i brugen af de sociale medier og vores tilstedeværelse på nettet til fremme af sammenhold og fællesskab.

Jeg håber, at denne dag vil bringe os tættere på hinanden, på vejen til at anvende den digitale verden konstruktivt for fred, forsoning og fællesskab både herhjemme og globalt.

VELKOMST VED FORMANDSSKABET FOR KMS

**JØRGEN DEGN BJERRUM**

Formand, KMS

**KATJA MACHON MADSEN**

Næstformand, KMS

Formand Jørgen Degn Bjerrum og næstformand Katja Machon Madsen bød velkommen til dette års KMS-konference. De udtrykte håb om, at konferencen igen ville være med til at skabe større åbenhed, forståelse og samarbejde mellem kristne og muslimer i Danmark.

“Temaet for dette års konference er “Religion og digital dannelse”. Digital dannelse kan være mange ting, men i sin kerne handler det om at kunne anvende og opføre sig ordentligt med den nye online-teknologi, og arbejde med teknologiens rolle i vores fælles liv. Vi skal alle lære at forholde os til teknologiens udfordringer og deltage engageret for at forstå og handle i forhold til de muligheder og udfordringer teknologier giver for os i vores fællesskaber, i vores trossamfund og som individer.

I en tid hvor både mediernes dækning af religion, religionspolemik på de sociale medier samt radikaliseringen sker online, er det mere end nogensinde før nødvendigt med grundlæggende digitale færdigheder. Det gør sig gældende for de trykte, men især for de digitale medier, og problematikken er relevant for både kristne og muslimer. Med udgangspunkt i religionernes kernelære er det nødvendigt at forholde sig kritisk og oplyst til alt fra fake news og alternative fakta, over polemik og debat blandt til tider meget fordomsfulde meningsdannere. Især er unge brugere eksponeret for hele dette felt af påvirkning online, og her må de religiøse kernebegreber og deres rationelle, balancerede svar opdateres og sættes i denne nye digitale mediekontekst”.



OPLÆG OM ISLAM OG KRISTENDOM I MEDIERNE



PREBEN BROCK JACOBSEN

Forfatter & tidl. gymnasielærer

Følgende tekst er et forkortet referat af Preben Brock Jacobsens oplæg. Gengivet af udgiver.

Jeg kommer ikke til at tale om de digitale medier i mit oplæg, men hvis det står svært til med dialog i de digitale medier, så er det også svært i de trykte medier. Og skønt tonen nok er betydeligt hårdere i de digitale medier, så er den også hård i de trykte medier. Det billede, der hersker i de trykte medier, er billedet af en vred, aggressiv og farlig muslim. Det er et billede uden sans for diversiteten, uden sans for at islam har mange ansigter.

I en rubrik fra Kristelig Dagblad, d. 29. maj 2012: "Islams ideologi og demokrati er som vand og olie." Min hovedpointe i oplægget er, at der er en tendens til generalisering om islam: Sådan er islam, og sådan er alle varianter af islam. Eller rettere at der kun findes én form for islam. Der tales i medierne om islams ideologi – som om, islam har én bestemt ideologi. Og denne form for islam betyder i medierne ofte islamisme, hvis vi definerer islamisme som en bestemt ideologi, som man kan indrette samfundet efter. Så lyder det som islam har én bestemt opfattelse af, hvordan forholdet skal være mellem religion og stat. I medierne eksisterer nærmest heller ikke opfattelsen af, at der findes et sekulært islam. Islam og demokrati fremstilles som uforenlige størrelser – i en uforenlig konflikt – de er "som vand og olie".

Jeg vil starte med at tale om de udbredte fortællinger om islam, der er i medierne. Hvilke dominerer? Og hvordan fordeler de sig kvantitativt? Det vil jeg gøre ud fra følgende fortællinger eller myter: 1. Islam er formørket, middelalderligt og stivnet, 2. Sharia er ét bestemt lovkompleks, 3. Islams kvindesyn er undertrykkende, 4. Islam er en 'lovreligion' og ufredens religion og 5. Islam er årsag til terror. Det er myter, som er vidt udbredte, men som ikke er korrekte. Derefter vil jeg komme nærmere ind på, hvilke resultater jeg har fået i mine undersøgelser af mediernes omtale af henholdsvis kristne og muslimer.



MYTER I MEDIERNE

1. ISLAM ER FORMØRKET, MIDDELALDERLIGT OG STIVNET

Den første fortælling jeg vil komme ind på er, at islam er formørket, middelalderlig og stivnet. Den fortælling går på, at islam er en religion for folk, der ikke ønsker at tænke selv. For folk med hang til facitlister med hang til at få deres etiske problemer løst ved at få det lagt frem for et forstokket Sharia-råd. Islam er ikke en religion for det moderne menneske, for i islam tænker man ikke selv – modsat det moderne menneske. Modernitet er kort defineret forestillingen om, at vi skal turde tænke selv uden at være styret og bundet af autoriteter. Og det er umuligt i islam, for islam er en religion, der sætter det enkelte menneskes dømmekraft ud af spillet, og erstatter det med en blind hengivenhed til imamen eller et Sharia-råd. Det er den fortælling, der er herskende. Men selvfølgelig er der i islam, som der er i kristendommen, og som der er i andre religioner basis for den kritiske eftertanke. Det siger sig selv – men i medierne er det underbetonet.

2. SHARIA ER ÉT BESTEMT LOVKOMPLEKS

Den anden fortælling omhandler Sharia. Fortællingen går på, at Sharia er noget ganske bestemt: et fuldfærdigt, guddommeligt lovkompleks, der er lige til at implementere i en stats lovgivning. Hvis man spørger danskerne, hvorfor islam er en farlig lov, så er det, fordi den indeholder Sharia. Der er en forståelse af Sharia som noget, der er nedfældet i paragraffer, en bog. Men man må altid spørge som Jakob Skovgaard-Petersen, der skriver i Weekendavisen: Hvilken slags Sharia er der tale om? Det er dét spørgsmål, som altid skal stilles, når man taler om Sharia. Og hvis der bare var en lille smule mere viden, så ville man vide, at traditionalismen indeholder fire lovskoler med hver sin opfattelse af, hvad Sharia er. Og der er indbyrdes uenighed om, hvad Sharia er, men alligevel er der den her fortælling om Sharia som én bestemt ting.

3. ISLAMSKVINDESYN ER UNDERTRYKKENDE

Den tredje fortælling er fortællingen om kvinder, som går på, at islams kvindesyn er undertrykkende. Det er æresdrab, tvangsægteskab, omskæring, hustruvold og overdrevet tildækning. Som jeg nævnte lige før, så er der ingen tvivl om, at man mener, man kan tale om islams kvindesyn som noget ganske bestemt. Men sådan er det jo ikke, for islam er forskelligt og fortolkeligt. Vi ved godt, det findes, den overdrevne tildækning, omskæring etc. Det findes inden for dele af islam, men det er jo ikke islam som helhed. Det er den mangel på nuancering, som jeg har kritiseret medierne for ikke at have. Så snart man har islam som subjekt og et verbaliseret som fx: "Islam har", eller: "islam fordrer", så skal man efter min mening være på vagt. For efter min mening findes islam ikke som nogen handlende person derude, der gør bestemte ting. Det er muslimer inden for forskellige retninger, der handler. Islam i sig selv gør ingenting.

Det gælder om at være skeptisk over for enhver form for essentialisme – enhver forestilling om, at en religion har én bestemt essens.

4. ISLAM ER VOLDELIGT + 5. ISLAM ER ÅRSAG TIL TERROR

Der er en fjerde fortælling går på, at islam er årsag til terror. Det er islam, der gør muslimer til terrorister. Her mener jeg, der mangler en skelnen imellem "legitimering" og "årsag". Selvom islam er involveret i mange terrorhandlinger, så er det ikke det samme som at sige, at islam er årsag til terrorhandlinger. Det er en af de myter, der er i medierne. Det medfører, at krigen mod terror, er krigen mod islam i medierne. Hvad der ikke når medierne er fx, at det ikke er islam, der radikaliserer de unge, det er de radikaliserede unge, der radikaliserer islam. Det er unge, der på forhånd er radikaliserede af alle mulige andre grunde end religion, som så henter støtte i en radikal tolkning af islam.

Der er nogle mekanismer i debatten om islam, som jeg gerne vil have jer til at reflektere over som fx generalisering. Det er en mekanisme, som er farlig. Det er frygt- og trusselsargumentet:

"Vi skal holde muslimer ude fra Danmark. Ellers risikerer vi endnu mere terror, end vi allerede så på kulturhuset "Krudttønden".

Man vækker negative følelser hos læseren fx, at vi skal holde muslimer ude af Danmark, for ellers ser vi endnu mere terror, end vi allerede så inden krudttønden. Det er en farlig appel til angsten, som bliver til en appel til frygt for islam. Men det er en skjult præmis, der ikke bliver sat frem i lyset. Det forudsættes som en skjult præmis. Ligesom det er en skjult præmis, at tørklæder på en muslimsk kvinde har én betydning, eller at Sharia er ét bestemt lovsystem. Og netop derfor er det svært at gøre noget ved.

PREBEN BROCK JACOBSEN

Preben Brock Jacobsen er tidligere gymnasielærer og cand.mag. i dansk og religionsvidenskab. Han har blandt andet skrevet bøgerne "Islam i medierne" (2017) og "Kristendomskritik i medierne" (2015).

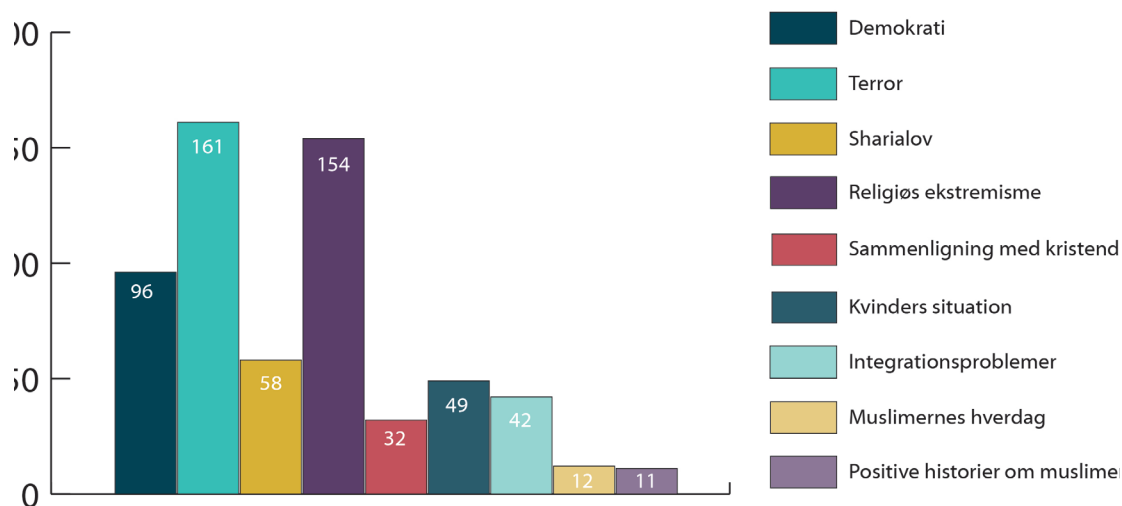


UNDERSØGELSENS RESULTATER

Jeg vil i det følgende uddybe mine resultater på undersøgelsen i "Islam i medierne". I undersøgelsen tog jeg udgangspunkt i fem aviser i fem år. I dag bliver det for meget at gennemgå fem, så jeg tager udgangspunkt i fire. Aviserne er Kristeligt Dagblad, Politiken, Ekstrabladet og Jyllands-Posten. Jeg søgte efter ordet "islam" og nåede frem til ca. 2.850 artikler. Ud af denne mængde tog jeg så hver tiende artikel, og det er fint til at skabe et repræsentativt billede.

Omtalen af emner i relation til islam

- hvor ofte er de enkelte emner omtalt i avisen?



Kilde: Preben Brock Jacobsen

Det dominerende billede i medierne er islam som terror og religiøs ekstremisme. Det er de emner, som fylder og kommer ind i stedet for de sociale aspekter i islam som fx ramadanen.

KRISTENDOM I MEDIERNE

Nu går jeg over til et kort rids fra undersøgelsen vi lavede i "Kristendomskritik" for to år siden. For der synes jeg på en vis måde, der sker det samme som med islam i medierne. Her er der også en fordrejning.

OPFATTELSE AF KRISTENDOM I MEDIERNE

Kilde: Preben Brock Jacobsen



31,2 % forudsætter, at kristendom er en fundamentalistisk religion, hvor Biblen bogstavelig talt er Guds ord.

25,2 % forudsætter, at kristendom er lig med klassisk kristendom med en metafysisk overbygning, hvor Gud befinder sig et sted i det høje.

11,9 % af tilfældene handler om oprindelig kristendom i urmenigheden, bundet til sin samtids verdensbillede

4,1 % anerkender en 'liberal kristendom'

9,6% anerkender, at der findes en modernitetskristendom, der er liberal og respekterer modernitetens grundprincipper

5 % at der findes en postmoderne videreudvikling med en tænkning, der hele tiden vil være fleksibel, åben, afprøvende og aldrig tilendebragt

I figuren ovenfor ses opfattelsen af kristendom i medierne, 31,2% opfatter den som fundamentalistisk, hvor Biblen bogstavelig talt er Guds ord. Når kristendommen bliver kritiseret, så må vi spørge: Hvad er det så for en kristendom, der bliver kritiseret? Hvordan er det, man opfatter kristendommen?

Den forståelse er der også i kristendommen, og det er den forståelse, man så kritiserer. Kun få artikler forudsætter, at kristendommen også kan være liberal-kristendom. Liberal-kristendom forstår jeg her, som en der fortolker de religiøse billeder som billeder. Altså Gudfader som billedet på Gud, der yder omsorg for mennesker. Knap 10% af artiklerne anerkender modernitetskristendommen, dvs. som anerkender modernitetens præmisser. For mig er det den slags kristendom, som Løgstrup stod for. Når han sagde, at det aldrig kan være meningen, at den kristne skal overtage en bestemt forståelse. Men at man skal overtage det, der er gode grunde til.

I mange af artiklerne ligger fokuset på kristendommens historiske funktion. Hvordan kristendommen har udvist forskrækkeligheder i korstogene og andre former for umenneskeligheder, som kristendommen har været med til. Og omvendt i forsvaret er der ingen tvivl om, at kristendommen er selve forudsætningen for demokrati. Uden kristendom, ingen demokrati. Sådanne forenklinger føres frem nu her i forbindelse med forsvaret af kristendommen.

Så sammenfattende, så overbetoner aviserne kristendommen som en før-moderne religion, og underbetoner religion som noget, der er foreneligt med moderniteten. Konklusionen i undersøgelsen er altså, at der er en essentialistisk automatik, som udløser en bestemt forestilling om kristendommen. Kristendommens essens er om ikke fundamentalistisk, så en forestilling om, at Gud er deroppe i kontrol. Kristendommen er altså forbundet til en før-moderne tænkemåde og et forældet verdensbillede.

MEDIER OG NYHEDSKRITERIER

Jeg vil vende tilbage til min bog "Islam i medierne". En anmelder skrev i den forbindelse, at det var en tiltrængt, men naiv fremstilling af islam. Han mente, at det var naivt at trække det positive i islam frem. Og her kommer en vigtig pointe, for medierne følger bare nyhedskriterierne om sensation og kritik. Det er i mediernes natur at fremmestille religionerne som sort/hvidt. Den gode historie er den onde historie for medierne.



”

... sammenfattende, så overbetoner aviserne kristendommen som en før-moderne religion, og underbetoner religion som noget, der er foreneligt med moderniteten.

PREBEN BROCK JACOBSEN —

Hvordan er det muligt at få et nuanceret billede, når nyhederne er bundet til de fem nyhedskriterier? Fx er kriterier som sensation og konflikt altafgørende, ellers er det ikke en historie. Hvad kan der være af forsonende holdninger og sociale aspekter f.eks. i forbindelse med ramadanen? Det er ikke interessant. Jeg kunne forestille mig, at der er noget at hente i konstruktiv journalistik, som lægger vægt på at få nyhedskriterier ind, som fokuserer på løsninger frem for på problemer. Jeg siger ikke, at aviser skal skrive rene universitetsafhandlinger, men jeg mener, at medierne kan lave de nødvendige nuanceringer. Samtidigt siger de, at aviserne skal være kritiske, at man ikke skal fortie problemer og i stedet lave et skønmaleri. Selvfølgelig skal man være kritisk over for forskellige fortolkninger af islam og kristendom, men nuanceringen er nødvendig.

Jan Grarup, fotograf på Politiken har været inde på noget af det samme, for han har fundet ud af, at det ikke interesserer læserne så meget, hvis der kun er de forfærdelige billeder fra udlandet. Der skal være af håb. Et billede af nogle muslimske, tildækkede kvinder, hvor man kan se en sportstrøje stikke frem. Kvinderne har gang i et modbillede ift. den kuede muslimske kvinde. Det er ikke bare offerrollen, for de spiller også basketball. Begge dele skal med – både en krigs barske sider, men også et eller anden form for håb eller en form for alternativ tanke hos kvinderne.

PANELDEBAT OM DIGITALE MEDIER

Følgende tekst er et referat af paneldeltagernes indledende bemærkninger. Gengivet af udgiver.



MOGENS S. MOGENSEN, PH.D., INTERRELIGIØS KONSULENT

For mig er spørgsmålet om digital dannelse et præsent spørgsmål. Og der har jeg også en lille forhistorie, som jeg vil dele. Jeg fik min første computer i 1987, og min første mailadresse i 92' og kom på nettet i midten af 90'erne, jeg fik min første hjemmeside i 2006 og kom på Facebook i 2007. Og så valgte jeg i 2016 at lave en ekstra Facebookprofil, fordi jeg synes, der var så meget ensidig snak ikke bare om muslimer men også om flygtninge. Så derfor ville jeg lave en profil, hvor jeg ville lave noget modvægt – som præsenterede de gode historier om flygtninge. Den hed "Den gode historie om flygtninge" og kørte et år. Det var selvfølgelig lidt ensidigt, men det var lavet som en modvægt. Det bruger jeg de digitale medier til. Jeg synes, det er et fantastisk redskab til at hente informationer og til at dele informationer.

Der er masser af fake news og dårlige sager, men også adgang til en stor del kvalitetsmateriale. Jeg tænker, vi har et ansvar som kirke og trossamfund til at bidrage til, at der på nettet ligger nogle ting, vi selv synes har en kvalitet. Det forsøger jeg at gøre på min hjemmeside, som bl.a. har overskrifterne "kulturmøde" og "religionsmøde". Det er et ressourcested, og som folk måske kan bruge, hvis de har brug for at vide noget om de her emner. Grunden til at jeg valgte at lade mig overtale til at lave en blog, det var ikke så meget for informationsdeling, som det var for at deltage i debatten. På en blog synes jeg, man har muligheden for at komme med et mere solidt indlæg i en debat, end hvis man skal skrive et læserbrev, som måske også bliver afvist, fordi det ikke passer ind i sammenhængen. Men min erfaring er, at man kun læser blogindlæg, hvis de er linket til Twitter eller Facebook.

Min erfaring er, at selv hvis man lægger et holdningsindlæg ud, så synes jeg ofte, at debatten bliver polariseret. Derfor er det svært at sikre sig en forståelse og nysgerrighed. Min erfaring er, at vi har en fantastisk mulighed for at hente og dele informationer blandt de digitale medier. Men også, at der ikke bliver kommunikeret i lange indlæg. Det, der kommunikerer bedst i dag, er fak-

tisk billeder og korte videosekvenser. For hvis et indlæg tager 10 minutter at læse, så er der ikke mange i dag, der har tid til det. Jeg mener ikke, at nettet er særlig god til dialog, tværtimod så er min erfaring, at der opstår en slags ekkokamre fx på Facebook eller på nettet, hvor alle, der mener det samme, gejler hinanden op. Og et andet sted samler andre sig, der mener noget andet. Når man så forsøger at krydse de her grænser, så skal man have tyk hud og ikke være sart, for så kan det godt gå ret hårdt for sig.

Min konklusion er, at de digitale medier er kommet for at blive. Derfor nytter det ikke, som nogen gør, at man ligesom faster fra de digitale medier som Facebook og Twitter. Det kan selvfølgelig være godt nok for en tid, men jeg tror, vi må se i øjnene, at hvis vi ikke er på de sociale medier, er vi stort set ikke i denne verden. Den digitale verden betyder så meget. Det er ikke holdbart at melde sig ud.

Den anden pointe jeg har, det er at tænke ind, at de digitale medier, de gør noget ved os, ved den enkelte. De kan selvfølgelig gøre os klogere, men de kan også gøre det hele værre, de kan gøre os overfladiske, de kan friste os til at zappe rundt. De kan gøre os stressede, fordi vi zapper rundt fra det ene til det andet, og vi får ikke tid til den her refleksion. De kan også gøre os asociale, fordi vi bruger så lang tid på nettet, at vi ikke har tid til face-to-face-kontakter.

Jeg tror også, vi må se i øjnene, at de digitale medier også gør noget ved vores religion og vores trossamfund. De her digitale medier er ikke bare neutrale containere med højtalere, der bare forstærker vores budskaber og bringer det længere ud. De er med til at ændre vores religioner og vores trossamfund. En professor i medier og kultur, der hedder Jeffrey Mahan mener, at det ændrer vores forståelse af religionen og ændrer vores praksisser. Og vi er på medierne, vi er nødt til at være der. Han peger på tre forandringer, der sker, når vi er religiøse på de digitale medier, og hvor vi må følge mediernes præmisser. Den første forandring er, at der er en tovejskommunikation, hvor vi normalt er vant til, at præsten eller imamen taler, og menigheden lytter. Den anden forandring er, at der ikke længere er en klar hierarkisk struktur, for alle kan puste sig op og gøre sig ekspert på dette og hint. Den tredje forandring er, at fugerne også bliver mere løse. For det, der ligger på nettet, er noget, der hele tiden kan rekonstrueres og byttes om på.



Internettet rummer store muligheder, men et alvorligt problem er, at selvom de er moderne og fantastiske, så er det en meget begrænset kommunikation, det er ikke det samme, som når vi mødes her og kommunikerer på 117 forskellige måder fx via kropssproget. Ansigt-til-ansigt kan vi aflæse hinandens små kommentarer, men når vi kommunikerer på de digitale medier, så bliver det en meget smal håndflade, som gør at kvaliteten af kommunikationen bliver meget ringere og meget farligere.

Jeg vil slutte med at komme med en række anbefalinger. Jeg mener, vi er nødt til allesammen at tillære os en digital kompetenceside. Vi begår os på de her medieplatforme, og så er vi nødt til at se, hvilke platforme, vi vil bruge til hvad. Der var engang, der var mange, der gik ind på hjemmesider, det gør vi ikke i dag. Nu går vi ind på Twitter og Facebook. Og det er ikke alle medier, der egner sig lige godt til forskellige former for kommunikation. For det andet, så tror jeg, vi er nødt til at udvikle en digital æstetik. Vi bliver nødt til at kommunikere gennem billeder. Vi er nødt til også personligt og som kirke at udvikle en digital disciplin, hvor vi ikke lader medierne styre os, drive os rundt i manegen og bliver stressede. Vi må gøre det sådan, at vi bruger internettet, i stedet for at blive brugt af det. Og så er vi nødt til at udvikle en digital kildekritik, det er vigtigt, fordi der kommer så mange ting ind på vores skærm, som vi kan dele og derigennem være med til at skabe fake news. Det er et stort problem, hvis vi ikke bliver dygtige til at sige, hvordan vi kan afgøre, hvad der er værd at læse og give videre. Jeg tror, vi alle har oplevet at spærre øjnene op til en eller anden artikel med forfærdelige ting, og så kan man se, at det faktisk var en artikel, der udkom for ti år siden, men som får et nyt liv. Vi må også arbejde på som kirke og borgere at arbejde på, at vi får en digital politik, der sætter nogle fornuftige rammer omkring de digitale medier.

Det sidste jeg vil sige, det er, at vi som kirke og trossamfund ikke bare blindt skal lade os rive med af de digitale medier. Vi har et særligt ansvar for at skabe nogle alternative, komplimenterende kommunikationsformer – først og fremmest det personlige, fysiske møde, for det ligger måske i vores selvforståelse som kristne og muslimer, at vi mødes som hele mennesker. Jeg tror, at det handler om, at der også skal skabes platforme, hvor, der er plads til stilhed og fordybelse, nærvær, mødes ansigt-til-ansigt. Og ikke bare mødes, men mødes som hele mennesker.





FAHEEM HUSSAIN, CAND.MERC. (DAT.), FORMAND FOR CENTER FOR DANSK-MUSLIMSKE RELATIONER

Jeg kommer fra Center for Dansk-Muslimske relationer (CEDAR), vi har som formål at sætte fokus på islamofobi og diskrimination i Danmark. Så det, jeg kommer til at tale om, tager et afsæt ud fra de briller. Jeg er selv muslim, så det kommer også til at tage udgangspunkt i, hvordan det rammer islam. I CEDAR, der mener vi, at den diskurs, som hersker online, er den samme diskurs, der hersker offline. Det er den samme diskurs, der kommer ud i medier, aviser, TV og radio som på de sociale medier fx på Facebook og Ekstrabladet Nationen.

Som Mogens sagde, så er der de her ekkokamre, hvor man gejer hinanden op. Langt hovedparten af dem, der "deltager" online er passive. Inden for kommunikations- og social media-teori, siger man, at 90% deltager passivt, fordi de blot modtager materiale, 9% involverer sig i nogen grad og 1% er aktive. Den 1% er ofte aktivistiske, vi ser dem fx på højrefløjen. Det er dem, der skriver negative ting – grænsende til det straffelovs- og politiovertrædende. Der er fx en gruppe af muslimer, som gejer hinanden op, fordi de sidder og har én forståelse af religion i modsætning til majoriteten. De har den her aktivistiske form indeni sig, et brændende ønske for den sag, de arbejder for.

Meget ofte ser vi også negative kommentarspor, når der er artikler med muslimer. Vi oplever også selv den her negativitet, når vi fx ligger videoer op på Facebook som her for snart en måneds tid siden. Som muslim så skal man overveje, om man vil deltage i den offentlige debat eller ikke, for hvis man stikker næsen frem, så får man én på tuden. Det kræver derfor, at man er tykhudet og er i stand til at kunne modstå angreb efter angreb, diskussioner efter diskussioner. I debatten starter man forfra hver eneste gang. Langt hovedparten orker det ikke.

Når det kommer til at skulle finde religiøs viden, så har specielt islam nogle regler, som man skal følge som individperson. Når man leder efter de her regler i den moderne verden, så går man ofte ind på Google. Hvis man ikke har kritisk sans inden for de religiøse tekster eller inden for det religiøse videnscenter, så tager man måske det første link, som giver en mindretalsholdning inden for en fjern afart af islam. Det skyldes, at selve informationen måske ikke findes på dansk, fordi vi kun er et sprog til fem mio. mennesker. Så derfor er det de aktivistiske hjemmesider, man støder på først.

De religiøse lærere er nødt til at styrke deres egen digitale kompetence ift. at levere ydelser, kurser, undervisning via de digitale platforme. Men det gælder også uden for det digitale, inde i moskeerne og organisationerne. Mange af de her former for generaliseringer, som Preben var inde på i det indledende oplæg, er dem, man står på mål for som et enkeltindivid, der deltager i debatten

på en artikel. Det kræver, at man som muslim står ved sin religion, at man er villig til at være offentlig med den. Det kræver også, at man har viden om sin religion, så man på et vidensbasis kan svare på spørgsmål. Der er også det med, at "tomme tønder buldrer mest". Det er dem uden viden og indhold, det er de højeste stemmer, og som kommer til udtryk. Især på internettet. I vores ikke-online, i vores offline liv, der må vi gå steder hen for at søge viden ansigt-til-ansigt, og der kan vi ikke bare sidde bag en anonym maske og udgyde ting. Jeg kan godt gå rundt på gaden og begynde og råbe og skrike, men folk begynder at lade være med at gå forbi, hvis de ser mig. Men på internettet er det lidt sværere, der står måske et navn, men det er måske falsk, og måske er der ikke engang et profilbillede. Derfor kan man udgyde alle mulige bizarre ting. Så er der folk, som "synes godt om", og derved gør en populær og booster ens ego. Det er netop med til at skabe ekkokamre, og de her algoritmer er en meget stor udfordring ift. at mikse vores samfund. Så den her civilsamfundsmæssige opgave, som har ligget offline ved at deltage i velgørenhedsting, frivillige organisationer etc. forsvinder i det digitale liv, fordi man ikke søger andre steder. Der er mindre miksing af meninger. Det er der simpelthen. I CEDAR arbejder vi derfor med at få de muslimske stemmer til at turde at træde ind i andre sammenhænge udover religion. Dels at være muslimer i det offentlige, dels at have en religiøs identitet. For at få normaliseret det at være muslim. Det er vores hovedopgave.



LARS MOLLERUP-DEGN, LANDSLEDER OG DIALOGSEKRETÆR, AREOPAGOS

Jeg vil gerne tale om, hvordan vi bruger medierne på en måde, så det virker til en dannelse af vores religiøse identitet. For vores vedkommende vores kristne, religiøse identitet. Jeg tror, dannelse er vigtigere, end det har været i lang tid. Netop fordi de digitale medier er der og kommer med så mange forskellige input. Vi bliver sårbare ift. at løbe efter den, der råber højest. For hvis vi ikke har en kerne eller en identitet i os selv, hvis vi ikke har en dannelse med os, så vi kan sige fra over for populisme, som lyder spændende, frækt eller godt. Derfor har vi brug for dannelse.

Vi er nye medborgere på det digitale, som gør, at vi skal lære, hvordan man opfører sig, hvordan man danner sig, og hvordan man kommunikerer. I Areopagos, der har vi et slogan, som lyder: "Dialog forandrer liv". Vi tror nemlig, at når vi kommer i samtale med hinanden, så er det ikke for at være i ekkokamre, hvor vi bare bekræfter os selv og vores meningsfæller i, hvad vi mener. Vi vil gerne udfordres i, hvordan man tænker, tror og ser verdenen på. Det forandrer vores forståelse og vores selvforståelse. Dybest set så er det det, mission handler om. Det handler om at dele sine grundideer og livssyn, så vi dannes, formes og forankres i mødet med hinanden.

Ift. det digitale, så har Areopagos samarbejdet en del år med Kristeligt Dagblad omkring religion. dk. Areopagos står for debatsiden, hvor man kan stille spørgsmål til et panel af 60-70 panelskri-



benter, som svarer på spørgsmål fra brugerne. Der er også mulighed for at komme med kommentarer omkring debatindlæg. Det har været meningen fra start af, at det skulle være en tværreligiøs platform for alle større religioner, hvor man kunne få seriøse svar, så derfor er panelet også sammensat tværreligiøst. Religion.dk er blevet kæmpestort, det har godt 200.000 unikke brugere, dvs. 200.000 forskellige computere logger ind for at læse på siden hver uge. Det er en kæmpe platform, som påvirker rigtig mange unge – f.eks. skoleelever og gymnasieelever, der skal skrive opgave. Det har lettet os gevaldigt på det kirkelige og sikkert også andre religiøse kontorer, at der ikke er nogen, der ringer hele tiden for at få hjælp til en opgave.

Vi har også arbejdet med video på Youtube, hvor vi har en række meditationsvideoer. Vi er nemlig en organisation, der arbejder med religionsdialog primært med østligt inspireret spiritualitet. Derfor har vi lavet nogle meditationsvideoer, som fx tager udgangspunkt i de 22 trumfkort i tarotten og så lavet nogle kristne meditationer over det, fordi vi ved, der er mange læsere, som bruger internettet og laver læsninger på nettet med videoer. Så når folk støder på det, så støder de også på kristen meditation.

Vi er også på Facebook med forskellige profiler. Vores forskellige arbejdsgrupper har hver deres Facebook-profiler, og de krydser selvfølgelig lidt ind over hinanden, men det er forskellige målgrupper, man møder med forskellige profiler. Derudover har vi det sidste års tid samarbejdet med Kamilla Jakobsen om et podcast. Det er et podcast med samtaler, langsomme samtaler, som der ikke er plads til i almindelig radio. Men i et podcast, der har man tid til samtale, hvor man kan få lov at uddybe svarene. Man kan fx sidde og tale en hel time om, hvorfor der er ondskab i verden. Og som der pludselig bliver tid til, hvor det faktisk kan få en betydning for den refleksion, man selv tager, fordi man har tiden.

Jeg har nogle gange rørt lidt ved debatten, som har været temaet i dag mellem islam og kristne, fordi jeg nogle gange synes, det bliver for meget, for sort/hvidt. Jeg tager meget hatten af for Mogens, for han har taget mange klø gennem tiden, og det er der også andre herinde, der har gjort. Engang imellem har jeg forsøgt at nuancere, men jeg synes, det er meget voldsomme reaktioner, og jeg tænker hurtigt, at det har jeg ikke lyst til at bruge tid på. Men samtidigt synes jeg også, det er en udfordring, at vi bliver modkultur til de her ekkokamre, at vi rent faktisk går ind og deltager i samtalen, hvor man forsøger at insistere på nuancer der, hvor de ikke er.

DIALOG EFTER DEBATTEN

Efter debatpanelet var der dialog mellem deltagerne. Dialogen er gengivet af udgiver.

HVORDAN MODVIRKER VI EKKOKAMRE?

En kristen udtrykte bekymring omkring ekkokamre på internettet. Ligesom fake news, så er ekkokamrene en stor udfordring. Den kristne spurgte derfor, hvordan vi kunne nedbryde ekkokamrene, som han så som en stor udfordring for demokratiet og udviklingen i det hele taget. Ekkokamrene kom nemlig til at stå i vejen for den fælles samtale om et fælles samfund. En anden kristen udtrykte som svar, at ekkokamrene bestemt er et problematisk fænomen, men sagde også, at det også har hersket førhen fx med Indre Mission i ét forsamlingshus og Grundtvigsk Forum i ét andet. Det var også en form for ekkokammer. Der er en form for naturlighed i det for os mennesker. I det politiske liv mødes vi fx også altid med dem, vi er enige med, og vi bekræfter hinanden. Der er en naturlighed i at mødes med dem, vi er enige med, som bekræfter os, for det giver en fornemmelse af samhørighed. Men dannelsen af ekkokamre går stærkere, fordi nettet fylder så meget. Nettet er på kort tid blevet en del af vores dagligdag og måde at kommunikere på. Vi kommunikerer meget bredere ud. Dermed er ekkokamrene på mange måder blevet større. Men han troede også, at ændringer ville kræve det, Niels Hausgaard kalder: "en længere tids bevidsthedsbearbejdning." At man beslutter sig for at gå ind i nogle af de foraer, hvor man ved, man er uenige, og man får øretæver. Måske man ligefrem skulle være enige om at gøre det sammen, så





man var nogle stykker om at prøve at nuancere tingene, så man ikke var ene om at blive hakket på af de 20 andre. Det krævede en aktiv, bevidst indsats. En tredje kristen var mere pessimistisk ift. at opløse ekkokamrene indefra dvs. indefra de digitale medier. Han troede, vi var nødt til at mødes med mennesker ansigt-til-ansigt for at etablere en relation. Også fx i Folkekirken har vi brug for økumeniske samtaler, som går på, at der er polariserede grupper, der i dén grad råber af hinanden i et sprog, som vi allesammen burde skamme os over. Der har vi brug for, at nogen tager initiativ til et møde, os der ser meget forskelligt på tingene og se, om der ikke er steder, vi kan nå hinanden – og skabe mere rum for hinanden. En kristen talte om, hvordan det kan lykkes at skabe en dannelse i måden at anvende digitale medier i vores samfund. Nogle af de store udbydere som fx Google er begyndt at indse, at vi ikke bare kan leve i ekkokamre, men at der skal komme modsigelser op i måden, vi møder medierne på. Det er udtryk for, at folk gerne vil have frihed. Det gør man ikke i et ekkokammer: Det er ikke frit men en lille osteklokke. Friheden består også i at møde modsatrettede synspunkter, og det er selv dem, der tjener penge, blevet opmærksomme på. At friheden kræver modsigelser. Men på en eller anden måde, er man nødt til at skabe adfærdsregler på disse medier, som gør, at vi ikke misbruger den frihed, vi har til at fratage andre den frihed, de også skal have.

ER EKKOKAMRE IKKE OGSÅ ET PROBLEM, DER OGSÅ LIGGER HOS OS SELV?

En kristen påpegede, at hoveddiskursen i løbet af dagen havde været, at problemet er medierne. Men at der også plejer at være en selvindsigt i KMS, en forståelse af, at problemet også ligger hos os selv. Hun talte om, at der findes problemer, som er forårsaget af, at vi er religiøse instanser, kirkerne og i muslimske miljøer. Og det er også et emne, vi skal have her og gå i kritisk samtale med os selv og sige, at som kirke bliver vi også et ekkokammer, og det gør muslimske menigheder også. Hun påpegede, at det simpelthen er en vedvarende opgave, nærmest et kald at sige, at vi som religiøse ressourcepersoner i vores trossamfund bruger 10% af vores tid uden for vores ekkokamre. For hun havde mødt mange kristne og muslimske medlemmer af menigheder, der sagde: I realiteten indgår vi ikke i levende samtale med andre end os selv. Vi lever i de her ekkokamre. Så selvfølgelig er der et reelt problem. Den kristne nævnte også, at der er en række fantastiske podcast, hvor tro ikke bliver overfladisk behandlet, hvor man virkelig får ordet fx "Tidsånd". Der findes mange gode digitale steder, hvor man får ordet. Så selvfølgelig er der en overfladisk tilgang og islamofobi, men vi skulle også være villige til at tage fat om problemet og ikke lade som om, at hvis



bare journalisterne havde en bedre diskurs, så var der ikke problemer. Det ville fx være interessant at tage fat om religiøse skoler. Er det et medieskabt problem? Eller er der noget, vi skal være selvkritiske om? At vi også udnytter lejligheden, hvor vi er sammen til at være selvkritiske og gå til biddet. En anden tilføjede, at KMS er et ekkokammer, fordi der er stor enighed om, at dialog er godt og fremmer en dialog. Men der er også noget positivt i ekkokamre, for vi har brug for at blive bekræftet, opbyggede og vide, at vi ikke er alene. Men 10% af tiden, der skal vi ud af kammeret.

BURDE MAN LAVE "FÆRDELSREGLER" PÅ INTERNETTET – KAN MAN PÅ NOGEN MÅDER GØRE DET?

En muslim har siden de berygtede tegninger efterlyst en slags færdselsregler på nettet, selvom det ville være svært. Han mente, at krisen netop betonedde, hvordan digitale medier er i stand til at sætte verden i brand. Han stillede derfor spørgsmålet, om vi på nogle måder kan regulere adfærden på nettet, som jo er et slags kaosplatform, hvor alle kan alt, hvor som helst, når som helst. Især når man ligefrem kan skrive under en falsk identitet. En muslim svarede, at det må være en slags Emma Gad for digital identitet – men at det nærmest også er det eneste, man kan gøre. Der er sket det på avisernes dokumentarspor, at brugerne skal registrere sig med navn, men selv der og på Facebook, så siger de stadig alle mulige ting. På Radio24syv har man ringet folk op, og spurgt, hvorfor de har skrevet forskellige ting, hvortil, de har svaret: "Jamen, det havde jeg lyst til". Så selvom folk er deres egen identitet, så siger de stadig mærkelige ting. Det eneste, man kunne regulere med, var en fjernelse af anonymiteten, og det har stadig ikke hjulpet. En kristen sagde, at man gør ting for at prøve at regulere adfærd på nettet, som censur i Kina. Det er jo en del af internettets natur, at det er et frit forum, så det er virkelig et dilemma, når folk ikke kan finde ud af at gebærde sig i en fri meningsudveksling. Det er samme dilemma, som man har ift. ytringsfriheden, for her behøver man heller ikke at sige hvad som helst, når som helst. Så det med at få noget pli ind, som Uffe Elleman efterlyste i debatten, det hører også til dannelse. Vi kan ikke lave regler, der får folk til at opføre sig ordentligt. Et vigtigt element er at supplere det digitale møde med det fysiske møde,

for der bliver den anden pludseligt et menneske. Her betonedes en kristen, at det også tager tid at opbygge tillid, som KMS er et godt eksempel på. Den tillid gør, vi også kan diskutere ting, vi ser forskelligt på. En person betonedes, at straffeloven jo også gælder på sociale medier, og der har været ført flere retssager omkring ting, der er blevet spredt på bl.a. Facebook. Så det er ikke et helt anarkistisk forum. En anden betonedes, at der er et pres på Facebook for at moderere – uden at det er realistisk, at det ender som i tider med læserbreve.

BRUGER MUSLIMER DE NYE PLATFORME SOM DE KRISTNE? OG HVAD GØR DET VED RELIGIONENS FORANKRING I DET LOKALT KULTURELLE?

En kristen stillede et spørgsmål vedrørende en video, som Lars Møllerup Degn viste af en virtuel guidning/skoling/disciplin omkring tidebøn. Det er det elektroniske medie, som bliver brugt til gudsdyrkelse ligesom Tv-transmitteret og radiotransmitteret gudstjeneste. Da man begyndte på det i Danmark i sin tid, så sagde Københavns Stifts daværende biskop fra, men Danmarks Radio gjorde det alligevel. De nye platforme, som vi har talt om i dag, giver mulighed for virtuel gudstjeneste, virtuel bøn – måske ligefrem sakramentes formidling, formidling af religiøse handlinger. En afrikansk biskop spurgte for nyligt, hvordan kristne teologer tænkte: Er en nadver gyldig, hvis den formidles fx gennem en Skype-gudstjeneste, hvor man selv tager elementerne? Det findes i vores kultur, at Facebook, Twitter mv. bruges til at forene mennesker i gudstjeneste og bøn, og bliver derigennem menighedsdannende. Er der noget tilsvarende på muslimsk hånd? At medierne skaber noget nyt, end de religionsformer, vi finder nu. Hvad gør det ved religionens forankring i det lokalt kulturelle? De fænomener er på tværs af grænser – kristne menigheder opstår som globale menigheder, ikke nødvendigvis ud fra dansk kultur. En muslim svarede, at der hos muslimer er onlinekurser og undervisning, som foregår hos renommerede organisationer. Det foregår på engelsk. Så er der enkelte danske moskéer, som laver Youtube-videoer omkring spørgsmål og svar. Men når det kommer til gudstjeneste, så er der ikke noget som nadveren, så ville fredagsbønnen



ikke være gyldig. Der bliver brugt en analogi om, at hvis man hører et ekko eller et dyr, så er det ikke den originale lyd. Og man skal høre den originale lyd med ørene, for at det er gyldigt. Så selv om der ikke har været det digitale i tankerne, så er der stadig disse analoger omkring det gyldige og ikke-gyldige. Ift. undervisning og den religionsdannende effekt, så har muslimerne ikke rigtigt noget, der er danskrettet – et par spørgsmål/svar på sider, lidt webinar – men på begynderstadiet.

BURDE MAN LAVE MERE SAMARBEJDE DIGITALT MELLEM MUSLIMER OG KRISTNE?

Der blev talt om, hvorvidt det var muligt at lave videoer med kristne og muslimer, der talte om et emne på en meningsfuld måde, også selvom man ikke ser ens på alting. Om det var en måde at spille ind på i den digitale medieverden? Gøre det tydeligt, at der er mere end sort/hvid-tænkning: Seeing is believing. En muslim betonedde, at "Din tro, min tro" havde været et godt eksempel på, hvordan muslimer, kristne og jøder samarbejdede, og de sammen tog ud til skoleklasser. En kristen erklærede sig enig i, at "Din tro, min tro" var velfungerende, men at der var sket et skred. For år tilbage kunne en muslimsk dreng tage sit bedetæppe med og vise, hvordan han bad. I dag kan det ikke finde sted, der er en afstandtagen mellem muslimer og kristne.



OPSAMLING PÅ KONFERENCEN



NIELS VALDEMAR VINDING
Facilitator, KMS



**HENRIK ABDULHAMID
SØRENSEN**
Styregruppen, KMS

Følgende tekst er et referat af Henrik Abdulhamid Sørensen og Niels Valdemar Vindings sammenfatning. Gengivet af udgiver.

Henrik Abdulhamid Sørensen og Niels Valdemar Vinding opsummerede dette års konference. De talte om, at man i styregruppen havde diskuteret om KMS's basis og formål stadig var relevant. Det mener vi stadig, det er. Derudover har man i styregruppen diskuteret det organisatoriske fx i form af valgform og styregruppe. Der skal træffes nogle beslutninger, som måske udmønter i en alternativ tilgang til KMS – skal man fx tage på felttur sammen? Skal vi ud og gøre noget? Skal der være handlemandat, aktivisme? Er vi nået så langt, at vi ikke bare taler, men også handler sammen?

Derudover takkede de for værtsskab og samtale om et spændende emne. De understregede, at KMS er en gruppe, hvor man kan tale med andre, for hvem religion betyder noget. Når man fx mødes i supermarkedet, så er samtalen mere overfladisk. Her er det centralt for et samarbejde med dybere samtaler. Igennem de her samtaler finder vi ud af, at det ikke bare er for en selv – men også for den anden religion, at religion betyder noget.

Der har været lidt svingende deltagelse i KMS, derfor kigger man også i styregruppen på, hvordan man arbejder. De opfordrede og anbefalede muslimer til at deltage. At man ikke bare vælges og udpeges, men at man også deltager, for det er meget vigtigt med dialog imellem kristne og muslimer i Danmark.

LÆSNING AF BIBLEN



Ved konferencens begyndelse blev der læst op fra Biblen og reciteret fra Koranen.

LÆSNING AF BIBLEN VED GADEPRÆST MIA RAHR JACOBSEN

APOSTLENES GERNINGER 2,1-12

Da pinsedagen kom, var de alle forsamlet. Og med ét kom der fra himlen en lyd som af et kraftigt vindstød, og den fyldte hele huset, hvor de sad. Og tunger som af ild viste sig for dem, fordelte sig og satte sig på hver enkelt af dem. Da blev de alle fyldt af Helligånden, og de begyndte at tale på andre tungemål, alt efter hvad Ånden indgav dem at sige.

I Jerusalem boede der fromme jøder fra alle folkeslag under himlen. Da nu denne lyd hørtes, stimlede folk sammen, og de blev forvirret, fordi hver enkelt hørte dem tale på sit eget modersmål. De var ude af sig selv af forundring og spurgte: "Hør, er de ikke galilæere, alle de, der taler? Hvordan kan vi så hver især høre det på vort eget modersmål? Vi parthere, medere og elamitter, vi der bor i Mesopotamien, Judæa og Kappadokien, Pontus og provinsen Asien, Frygien og Pamfylien, Egypten og Kyrene i Libyen, vi tilflyttede romere, jøder og proselytter, kretere og arabere – vi hører dem tale om Guds storværker på vore egne tungemål."

RECITATION AF KORANEN



RECITATION AF KORANEN VED HUSSEIN AMIRI, IMAM ALI MOSKE

SURAH IMRAN 188-194

I Allahs navn, Den Nådigste, Den Barmhjertigste

188. Du skal ikke regne med, at de, der glæder sig over, hvad de har lavet, og elsker at blive rost for, hvad de ikke har gjort, - du skal ikke regne med, at de vil undslippe straffen. De har en pinefuld straf i vente.

189. Herredømmet over himlene og jorden tilhører Gud. Gud er i stand til alt.

190. I skabelsen af himlene og jorden og i forskellen på nat og dag er der tegn for de forstandige,

191. der ihukommer Gud, når de står, sidder og ligger ned, mens de grunder over skabelsen af himlene og jorden: "Herre! Dette har Du ikke skabt for intet. Højlovet være Du! Beskyt os mod Ildens straf!

192. Herre! Den, som Du lader gå ind i Ilden, har Du gjort til skamme. De, der handler uret, har ingen hjælpere.

193. Herre! Vi har hørt én, der kaldte til troen: 'Tro på jeres Herre!' Så blev vi troende. Herre, forlad os vore synder, og eftergiv vore onde handlinger! Tag os til Dig sammen med de fromme!

194. Herre! Giv os, hvad Du har lovet os gennem Dine udsendinge, og gør os ikke til skamme på opstandelsens dag! Du bryder ikke et løfte."

KMS-STYREGRUPPEN 2017

Forummets aktiviteter arrangeres af en styregruppe, som blev valgt på sidste års lederkonference. Gruppen, der har stået for dette års konference, bestod af følgende personer:

Formand Jørgen Degn Bjerrum	Folkekirke og Religionsmøde
Næstformand Katja Machon Madsen	Imam Ali Islamisk Center
Cömert Küçükakin	Dialog Forum
Abdurrazak Sarikaya	Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse
Henrik Abdulhamid Sørensen	Dansk Muslimsk Union
Zeki Köse	Muslimernes Fællesråd
Anna Stefanie Thür	Danske Kirkers Råd/Den Katolske Kirke i Danmark
Jørgen Thaarup	Frikirkeforum/Danske Kirkers Råd
Dorte Hedegaard	Folkekirke og Religionsmøde
Mia Rahr Jacobsen	Folkekirke og Religionsmøde

KMS-STYREGRUPPEN 2018

Medlemmer af KMS-styregruppe udpeges ud fra følgende principper:

5 kristne udpeges således:

- 2 personer udpeges af Danske Kirkers Råd efter indstilling fra Den katolske Kirke og Frikirkeforum.
- 3 personer udpeges af Stiftssamarbejdet "Folkekirke og Religionsmøde".

5 muslimer udpeges/vælges således:

- 1 person udpeges af Muslimernes Fællesråd (MFR).
- 1 person udpeges af Dansk Muslimsk Union (DMU).
- 1 person udpeges af Dansk Tyrkisk Islamisk Stiftelse
- 1 person udpeges af Imam Ali Islamisk Center
- 1 person vælges på lederkonferencen blandt kandidater blandt de muslimske organisationer, som har modtaget en invitation til KMS-konferencen, men som ikke er repræsenteret i ovennævnte organisationer.

Cömert Küçükakin (Dialog Forum) var eneste opstillede kandidat og blev valgt uden afstemning.

BASIS FOR KRISTENT-MUSLIMSK SAMTALEFORUM

KMS er et netværk for kristne og muslimske ledere, som er udsprunget af en række årlige konferencer siden 2006.

KMS' formål er at fremme den fælles religionssamtale og værne om og bidrage til udviklingen af det danske samfund som et demokratisk og inkluderende samfund.

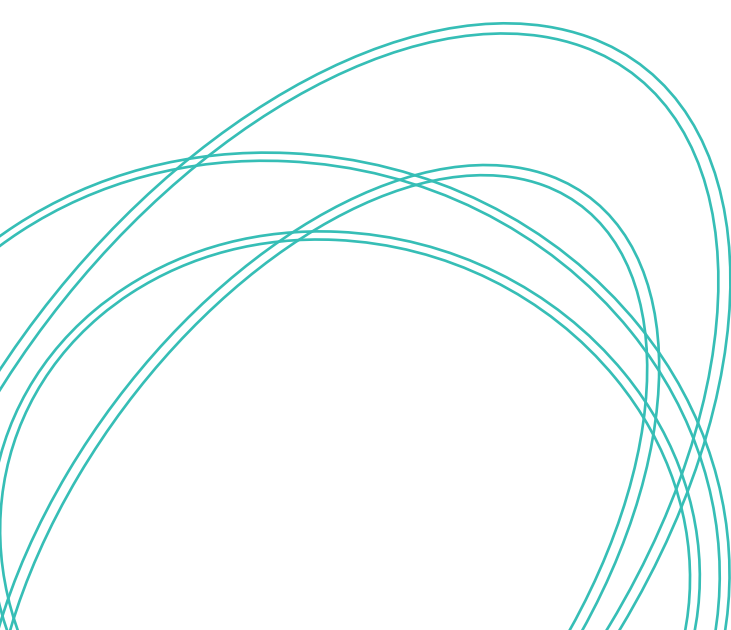
KMS' MÅL ER

- at etablere kommunikationskanaler, netværk og relationer, præget af åbenhed og tillid mellem kristne og muslimske ledere
- at identificere, analysere og bearbejde spændingsfyldte problemstillinger
- at tage initiativer, hvor kristne og muslimer i fællesskab kan bidrage til samfundets positive udvikling

KMS' mål søges opnået gennem forskellige former for samvær, samtale og samarbejde mellem kristne og muslimske ledere såsom fælles arbejdsgrupper, seminarer, konferencer, studierejser, udgivelser, pressemeddelelser mv.

KMS består af ledere fra kristne og muslimske trossamfund, organisationer, foreninger mv. i Danmark, som kan tilslutte sig KMS' formål og mål.

Ved den årlige konference nedsættes en styregruppe, som bl.a. planlægger den kommende konference. Ved konferencer og andre aktiviteter tilstræbes ligelig deltagelse af kristne og muslimer.



RAPPORTEN ER UDGIVET AF:

Stiftssamarbejdet Folkekirke og Religionsmøde
Peter Bangs Vej 5B
2000 Frederiksberg
Tlf. 38 38 49 91
www.religionsmoede.dk
mail@religionsmoede.dk

Denne rapport må kun gengives med tydelig
kildeangivelse.
Flere eksemplarer kan rekvireres fra Folkekirke
og Religionsmødes sekretariat.

ISBN: 978-87-997997-4-9

Rapporten er sammensat og redigeret af:
Kåre Schelde Busk og Ida Louise Vestergaard
Layout: Marie Skov
Foto: Katarina H. Dahlström/Folkekirke & Religionsmøde



FOLKEKIRKE &
RELIGIONSMØDE